महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ,
पुणे विभागीय मंडळ, शिवाजीनगर, पुणे 411 005.

MAHARASHTRA STATE BOARD OF SECONDARY &HIGHER SECONDARY EDUCATION,
PUNE DIVISIONAL BOARD , PUNE - 411005

DIVISIONAL CHAIRMAN
25536722 (OFF)

DIVISIONAL SECRETARY
25536781/82/83 / 25536712(OFF)

FAX- 020/25536761
E-MAIL - sscboardpune@gmail.com
Website- www.sscboardpune.in

परिपत्रक कमांक : पुविमं/ उ.माध्य./प्रात्य./पी–2/450 दिनांक :– 19/01/2026.

प्रति,

प्राचार्य,
सर्व मान्यता प्राप्त कनिष्ठ महाविद्यालये
जिल्हा :– पुणे / अहमदनगर / सोलापूर.
/
सर्व अंतर्गत / बहिस्थ परीक्षक,
प्रात्यक्षिक विभाग
उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा फेब्रु.–मार्च 2026

विषय :– उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा फेब्रुवारी–मार्च 2026 प्रात्यक्षिक परीक्षांचे आयोजनाबाबत...
संदर्भ:– 1. कमांक–रां.मं/परीक्षा–2/4310, दिनांक–09/12/2025.
2. कमांक–रां.मं/परीक्षा–2/131, दिनांक–14/01/2026.

उपरोक्त विषयास अनुसरुन कळविण्यात येते की, संदर्भीय पत्रानुसार उच्च माध्यमिक (इ.१२ वी) प्रमाणपत्र प्रात्यक्षिक परीक्षा फेब्रवारी–मार्च 2026 मध्ये आयोजित करण्यात आले असून त्याबाबतचे वेळापत्रक व संबंधित सुचना खालीलप्रमाणे आहेत.

अ.क.	परीक्षेचा तपशील (उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा)	परीक्षा कालावधी
1.	उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा (इ.१२ वी) प्रात्यक्षिक, श्रेणी व तोंडी परीक्षा	दि. 23 जानेवारी 2026 ते दि. 09 फेब्रुवारी, 2026
2.	NSQF अंतर्गत व्यावसायिक अभ्यासक्रम विषयांची प्रात्यक्षिक परीक्षा, माहिती तंत्रज्ञान व सामान्य ज्ञान विषयांची परीक्षा	
3	आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षेबाबत.	दि. 12 मार्च, 2026 ते दि. 14 मार्च, 2026 (03 दिवस)

सदर परीक्षेतील भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र, गणित 40 व इतर प्रात्यक्षिक विषयांसाठी बहिस्थ परीक्षकांची नियुक्त्या मंडळामार्फत करण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार प्रात्यक्षिक परीक्षा सुरळीतपणे पार पाडल्या जाव्यात याकरीता कनिष्ठ महाविद्यालयाचे प्राचार्य व प्रात्यक्षिक परीक्षा घेणारे अंतर्गत व बहिस्थ परीक्षक यांच्याकरिता मार्गदर्शक सूचना या परिपत्रकाद्वारे निर्गमित करण्यात येत आहेत. त्यानुसार परीक्षेबाबतचे कामकाज सुस्थितीत पूर्ण होईल, याची दक्षता घ्यावी.

Sd/-
विभागीय सचिव,
पुणे विभागीय मंडळ, पुणे.

Maharashtra State Board of Secondary & Higher Secondary Education S.R.No.832-A, Final Plot No. 178,179, Near Balchitrawani, Behind Agharkar Research Institute, Bhamburda, Shivajinagar, Pune-411004.		महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, स.न.८३२ ए, फा.प्लॉ.नं.१७८, १७९, बालचित्रवाणी शेजारी, आघारकर रिसर्च इन्स्टिट्यूटच्या मागे, भांबुर्डा, शिवाजीनगर, पुणे-४११००४	स्वस्ति श्रीराज्याभिषेक शके ३५०

Tel : Chairman (P) : STD . (020)-25651751 Secretary(P) : 25651750 । EPABX -25705000 ।
Email : secretary.stateboard@gmail.com

परीक्षा प्राधान्य / महत्त्वाचे

क्रमांक–रा.मं./परीक्षा–२/१३१
पुणे–४११ ००४
दिनांक–१४/०१/२०२६

प्रति,

विभागीय सचिव,
महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व
उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ,
सर्व विभागीय मंडळे.

विषय– माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र (इ.१० वी) व उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र (इ.१२ वी) परीक्षा फेब्रुवारी–मार्च २०२६ चे प्रात्यक्षिक, श्रेणी, तोंडी व अंतर्गत (Practical & Internal) मूल्यमापनाचे ऑनलाईन पध्दतीने गुण भरणेबाबत.

संदर्भ– या कार्यालयाचे पत्र क्र.रा.मं./परीक्षा–७/९३ दि.०९/०१/२०२६

उपरोक्त विषयाच्या अनुषंगाने सूचित करण्यात येते की, माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र (इ.१० वी) व उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र (इ.१२ वी) परीक्षा फेब्रुवारी–मार्च २०२६ च्या प्रात्यक्षिक, श्रेणी, तोंडी व अंतर्गत मूल्यमापनाचे गुण व श्रेणी भरणेसंबंधी खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

१. फेब्रुवारी–मार्च २०२६ मधील इयत्ता १० वी व इयत्ता १२ वी प्रात्यक्षिक, तोंडी, श्रेणी व अंतर्गत मूल्यमापन परीक्षेचे ऑनलाईन पध्दतीने गुण भरण्यासाठी शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयांना **"I.A.MARK"** ही लिंक मंडळाच्या **www.mahahsscboard.in** या अधिकृत संकेतस्थळावर **Login** मधून भरण्याची सुविधा पुढील तक्त्यात नमूद केल्याप्रमाणे उपलब्ध करुन देण्यात येत आहे. सदर गुण नोंदविताना त्याची पूर्णत: गोपनीयता राहील याची सर्व माध्यमिक शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालयाचे मुख्याध्यापक/प्राचार्य यांनी दक्षता घ्यावी.

अ.क्र.	**तपशील**	**प्रात्यक्षिक, तोंडी, श्रेणी व अंतर्गत मूल्यमापन परीक्षेचे ऑनलाईन पध्दतीने गुण भरण्यासाठी Link खालील कालावधीत उपलब्ध राहील.**	**प्रात्यक्षिक परीक्षेचे गुणतक्त्यांची सीलबंद पाकिट व साहित्य विभागीय मंडळात जमा करावयाच्या तारखा**
१.	उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र (इ.१२ वी) परीक्षा	२३ जानेवारी, २०२६ ते १८ फेब्रुवारी, २०२६	२३ फेब्रुवारी, २०२६
२.	माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र (इ.१० वी) परीक्षा	०२ फेब्रुवारी, २०२६ ते २८ फेब्रुवारी, २०२६	०५ मार्च, २०२६

२. माध्यमिक शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालयांमधील विद्यार्थ्यांचे बैठक क्रमांकनिहाय ऑनलाईन पध्दतीने नोंदविलेल्या गुणांची **Final Printout** घेवून त्यावर अंतर्गत व बहिस्थ परीक्षकांची स्वाक्षरी (आवश्यक त्या विषयाच्या बाबत) व तोंडी, अंतर्गत मुल्यमापन, श्रेणी इत्यादी गुणतक्त्यानुसार संबंधीत विषय शिक्षकांची स्वाक्षरी घेवून सदर गुणतक्त्यावर मुख्याध्यापक/प्राचार्य यांनी शाळा/ कनिष्ठ महाविद्यालयाचा शिक्का उमटवून स्वाक्षरी करावयाची आहे व सदरचे गुणतक्ते विभागीय मंडळाकडे निर्धारित तारखेस प्रचलित पध्दतीप्रमाणे सिलबंद पाकीटामध्ये, पाकीटावर शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयाचे नाव, **Index No** घालून तक्त्यात नमूद केल्यानूसार निर्धारित तारखेस विभागीय मंडळाकडे जमा करावयाचे आहेत. तसेच गुणतक्त्याची एक प्रत शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयात माहितीस्तव जतन करणे आवश्यक आहे.

३. अतिविलंब शुल्काच्या मुदतीमध्ये आवेदनपत्र भरलेल्या व या गुणांच्या **Online System** मध्ये ज्या विद्यार्थ्यांचे बैठक क्रमांक **(Additional Seat No.)** उपलब्ध झालेले नाहीत अथवा विद्यार्थ्यांनी ऐनवेळी विषय बदल केला आहे. अशा सर्व विद्यार्थ्यांचे गुण प्रचलित पध्दतीने निर्धारित तारखेस विभागीय मंडळामध्ये जमा करावयाचे आहेत.

४. गतवर्षीप्रमाणेच सर्व विभागीय मंडळांनी फेब्रुवारी–मार्च २०२६ च्या परीक्षेसाठी 'आऊट ऑफ टर्न' ने आयोजित करावयाच्या प्रात्यक्षिक, श्रेणी, तोंडी व तत्सम परीक्षा संबंधित शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालयांमार्फतच आयोजित करण्यात याव्यात.

५. नियमित कालावधीमध्ये जे विद्यार्थी गैरहजर राहिलेले आहेत अशाच विद्यार्थ्यांचे बैठक क्रमांक सदर 'आऊट ऑफ टर्न' परीक्षेसाठी ज्या त्या शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालयांना उपलब्ध करुन दिले जातील. सदर विद्यार्थ्यांचे गुण ऑनलाईन पध्दतीने **"Out of Turn marks"** या **Option** व्दारे नोंदविण्याची कार्यवाही माध्यमिक शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयांनी उपरोक्त पध्दतीप्रमाणेच **Maker** व **Checker Login** चा वापर करुन करावयाची आहे.

६. संदर्भिय पत्रामधील सूचना क्र.५ नुसार माध्यमिक शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालय यांनी आवेदनपत्रातील विद्यार्थ्यांचे नाव, आईचे नाव व इतर दुरुस्त्या पुढील कालावधीमध्ये विभागीय मंडळाकडे ऑनलाईन पध्दतीने पाठवावयाच्या आहेत.

- **उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र (इ.१२ वी) परीक्षा – दि. १३/०२/२०२६ ते दि.३१/०३/२०२६**
- **माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र (इ.१० वी) परीक्षा – दि.२०/०२/२०२६ ते दि.३१/०३/२०२६**

सदर कालावधीनंतर सदर दुरुस्त्यांसाठी ऑनलाईन लिंक उपलब्ध राहणार नाही.

उपरोक्त प्रमाणे सदर सूचना व **ONLINE** गुणांसंदर्भातील सर्व बाबी आपल्या कार्यकक्षेतील सर्व मान्यताप्राप्त माध्यमिक शाळा/कनिष्ठ महाविद्यालयांच्या निदर्शनास आणून देण्यात याव्यात. तसेच ऑनलाईन पध्दतीने गुण भरुन मंडळाकडे कशाप्रकारे पाठवावयाचे आहेत याबाबतच्या सर्वसाधारण सूचना या पत्रासोबत देण्यात येत आहेत. सदर सर्वसाधारण सूचना सर्व माध्यमिक शाळा/ कनिष्ठ महाविद्यालय यांना कळविण्याबाबत पुढील उचित कार्यवाही करावी व केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल राज्य मंडळ कार्यालयास सादर करावा.

Mali

(डॉ.दिपक माळी)
सचिव
राज्य मंडळ, पुणे–४

प्रत माहितीस्तव–

व्यवस्थापक, गणकयंत्र विभाग, राज्य मंडळ, पुणे.

उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र व माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र फेब्रुवारी-मार्च-२०२६
प्रात्यक्षिक, तोंडी, अंतर्गत मुल्यमापन, श्रेणी इत्यादी परीक्षांचे गुण ऑनलाईन पध्दतीने भरण्याबाबतची कार्यपद्धती.

१. प्रत्येक कनिष्ठ महाविद्यालय/शाळा यांनी मंडळाच्या www.mahahsscboard.in या संकेतस्थळावरील I.A. Marks या Link व्दारे प्रात्यक्षिक,तोंडी, अंतर्गत मुल्यमापनाचे गुण/श्रेणी मंडळाकडे पाठवावयाचे आहेत.

२. गुण नोंदविण्याकरीता Maker-Checker कार्यपद्धती वापरावयाची असून, त्याकरीता सध्याच्या Login Id जसे इ.१२ वी (Jxxxxxxx_1) तसेच इ.१० वी (Sxxxxxxx_1) हा अनुक्रमे प्राचार्य/मुख्याध्यापक यांचेसाठी असून, त्यांनी Checker म्हणून काम करावयाचे आहे.

३. या मुख्य Login Id मधून कमीतकमी एक किंवा एकापेक्षा अधिक आवश्यकतेनुसार Maker User (गुण नोंद करणारा) तयार करणे आवश्यक राहील. त्याकरीता मुख्य Login मधील Users Link मधून Users Add करावा, त्याकरीता संबधीत User चे नाव, मोबाईल क्रमांक व ई-मेल ची आवश्यकता आहे. तद्नंतर त्याखालील Maker and Checker Link वरून त्या User ला Maker असा Role Assign करणे गरजेचे आहे. तसेच नव्याने add केलेल्या User चा Password हा त्याच्या नोंदविलेल्या Email वर प्राप्त होईल. (मुख्य Inbox मध्ये E-mail प्राप्त न झाल्यास Spam Folder मध्ये सुध्दा पहावे.)

४. Maker Login मध्ये विषय निहाय/माध्यम निहाय त्या त्या विषयाच्या विद्यार्थ्यांची कोरी पृष्ठे (Blank Marksheet) प्रात्यक्षिक परीक्षेदरम्यान गुणांकन करण्यासाठी उपलब्ध होतील.

५. विषयनिहाय प्रात्यक्षिक/अंतर्गत मूल्यमापन झाल्यानंतर संबधित विषयाच्या कोऱ्या गुणपत्रकावर (Blank Marksheet) बैठक क्रमांकानुसार (Seat no wise) गुणांच्या/श्रेणीच्या नोंदी घेऊन Maker Login मधून त्याची Online Entry करायची आहे. सदर गुणांची नोंद योग्य झाली आहे का याबाबत Printout काढून खात्री करता येईल. एका विषयाच्या सर्व गुणांची/श्रेणीची Online नोंद झाल्यानंतर त्या विषयाकरीता "Send for Approval to checker" हा option Enable होईल. त्याव्दारे सर्व पृष्ठे ही Checker कडे तपासणीसाठी पाठविता येतील, अशाप्रकारे सर्व विषयांची पृष्ठे Entry पूर्ण करून Checker कडे तपासणीसाठी पाठवावयाची आहेत.

६. Checker User ला इ.१२ वी (Jxxxxxxx_1) तसेच इ.१० वी (Sxxxxxxx_1) त्याचे Login मध्ये Maker User ने पाठविलेली सर्व पृष्ठ HSC Marks/Grade या Option मध्ये तपासणीसाठी उपलब्ध होतील. Checker User ने सर्व विषयाच्या गुणाच्या/श्रेणीच्या नोंदी तपासून पृष्ठनिहाय मान्य (approve) करावयाच्या आहेत सर्व पृष्ठे मान्य (approve) झाल्यानंतर "Send for Board Approval" हा Option Enable होईल. त्या Option मधून सर्व विषयांचे अंतिम गुण व श्रेणी मंडळाकडे पाठवावयाच्या आहेत.

७. आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालय/शाळेमधील विद्यार्थ्यांचे बैठक क्रमांकनिहाय ऑनलाईन पध्दतीने नोंदविलेल्या गुणांची Final Printout घेवून त्यावर अंतर्गत व बहिस्थ परीक्षकांची स्वाक्षरी (आवश्यक त्या विषयाच्या बाबत) व तोंडी, अंतर्गत मुल्यमापन, श्रेणी इत्यादी गुणतक्त्यानुसार संबंधित विषय शिक्षकांची स्वाक्षरी घेवून सदर गुणतक्त्यावर प्राचार्य/मुख्याध्यापक यांनी कनिष्ठ महाविद्यालय/शाळेचा शिक्का उमटवून स्वाक्षरी करावयाची आहे व सदरचे गुणतक्ते विभागीय मंडळाकडे निर्धारीत तारखेस प्रचलित पध्दतीप्रमाणे सिलबंद पाकीटामध्ये, पाकिटावर शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयाचे नाव, Index No घालून जमा करावयाचे आहेत. तसेच गुणतक्त्याची एक प्रत शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयात माहितीस्तव जतन करणे आवश्यक आहे.

८. प्रात्यक्षिक, तोंडी, श्रेणी, अंतर्गत मूल्यामापन परीक्षा नियमित कालावधीमध्ये देवू न शकलेल्या विद्यार्थ्यासाठी सदरची परीक्षा ऑउ्ट ऑफ टर्न लेखी परीक्षेनंतर राज्य मंडळाने कळविलेल्या वेळापत्रकानुसार आयोजित करण्यात येईल.

९. नियमित कालावधीमध्ये जे विद्यार्थी गैरहजर राहिलेल्या आहेत अशाच विद्यार्थ्याचे बैठक क्रमांक सदर ऑउ्ट ऑफ टर्न परीक्षेसाठी ज्या त्या कनिष्ठ महाविद्यालय/शाळांना उपलब्ध करून दिले जातील. सदर विद्यार्थ्याचे गुण ऑनलाईन पध्दतीने "Out of Turn marks" या Option द्वारे नोंदविण्याची कार्यवाही शाळा व महाविद्यालयानी उपरोक्त पद्धती प्रमाणेच Maker व Checker Login चा वापर करून करावयाची आहे.

१०. अतीविलंब शुल्काच्या मुदतीमध्ये आवेदनपत्रे भरलेल्या व या गुणांच्या Online System मध्ये ज्या विद्यार्थ्यांचे बैठक क्रमांक (Additional Seat No) उपलब्ध झालेले नाहीत, अथवा विषयबदल केला आहे अशा सर्व विद्यार्थ्यांचे गुण प्रचलीत पद्धतीने निर्धारीत तारखेस विभागीय मंडळाकडे जमा करावयाचे आहेत.

STEPS IN ONLINE INTERNAL/GRADE MARKS SUBMISSION

Login with existing User name and password.

↓

If required add one user & assign him as maker.

↓

Login with MAKER user & download blank Mark List for Exam.

↓

After exam, enter marks with MAKER login in I.A. Mark menu.

↓

After entry of all marks for any of the subject is completed. Send these marks to CHECKER by pressing "SEND FOR APPROVAL TO CHECKER" button.

↓

Login with CHECKER login. Check & approve each page, marks entered by MAKER.

↓

After all pages approved by CHECKER. Submit all pages to board by clicking on "SEND FOR BOARD APPROVEAL" link

↓

Take final subjectwise printout and submit to divisional board with signature and stamps on given date

1. *प्राचार्यांसाठी महत्वाच्या सूचना :*

1. सदर परिपत्रकातील सूचना सर्व संबंधित घटकांच्या निदर्शनास आणून द्याव्यात व सूचनांची नोंद घेतल्याबाबतची त्यांची स्वाक्षरी घेवून आपल्या अभिलेखात ठेवावी.
2. प्रत्येक प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या वेळी प्रात्यक्षिक परीक्षेचे वेळापत्रक सर्व संबंधित विद्यार्थ्यांना पुरेशा कालावधीपूर्वी कळविण्याची व्यवस्था करावी.
3. प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या संपूर्ण कालावधीत संस्थाप्रमुख या नात्याने कनिष्ठ महाविद्यालयात उपस्थित रहावे.
4. मंडळाने प्रात्यक्षिक परीक्षा पूर्व व परीक्षोत्तर कामासाठी कळविलेल्या तारखांची नोंद घेवुन त्याप्रमाणे निर्धारित तारखांनाच सर्व कार्यवाही पूर्ण होईल यासाठी आपण स्वतः लक्ष द्यावे.
5. प्रात्यक्षिक परीक्षा योग्य वातावरणात, निःपक्षपातीपणे, गैरमार्ग विरहित व गोपनीयतेचे पालन करून होतील यादृष्टीने योग्य ती दक्षता घ्यावी.
6. आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या विचारात घेवुन एकापेक्षा जास्त अंतर्गत व बहिःस्थ परीक्षकांच्या नियुक्त्या करण्यात आल्यास सर्व परीक्षकांना मूल्यांकनासाठी समान विद्यार्थी संख्या येईल या दृष्टीने नियोजन करावे.
7. प्रात्यक्षिक परीक्षेतील व प्रकल्प कार्याचे गुणदान गोपनीय ठेवणे आवश्यक आहे. तेव्हा परीक्षेचा निकाल लागेपर्यंत विद्यार्थ्यांनी संपादित केलेले गुण गोपनीय राहतील याची विशेष दक्षता घ्यावी.
8. प्रात्यक्षिक परीक्षेपासून कोणताही विद्यार्थी वंचित राहणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
9. **उ.मा.प्र. परीक्षा फेब्रु.–मार्च 2026 च्या परीक्षेपासून प्रात्यक्षिक व अंतर्गत मूल्यमापन तथा श्रेणी विषयाच्या श्रेणी या ओ एम आर पध्दतीने न घेता ऑनलाईन पध्दतीने घ्यावयाच्या आहेत. याबाबत सर्व संबंधितांना सविस्तर सूचना देवून आवश्यक कार्यवाही करावी.**

2. *अंतर्गत व बहिःस्थ / बाहय परीक्षकांच्या तसेच प्रयोगशाळा कर्मचाऱ्यांच्या नियुक्त्यांबाबत*

1. आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील विषयनिहाय ज्येष्ठ शिक्षकांच्या अंतर्गत परीक्षक म्हणून नियुक्त्या प्राचार्यांनी कराव्यात त्यांची ती जबाबदारी असेल.
2. प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी विषय निहाय आवश्यक असणाऱ्या प्रयोगशाळा कर्मचारी वर्गांच्या नियुक्त्या अंतर्गत परीक्षकांच्या मदतीने व निकषाप्रमाणे प्राचार्यांनी कराव्यात.
3. अंतर्गत परीक्षकांच्या व प्रयोगशाळा कर्मचारी वर्गाच्या नियुक्त्या करतांना संबंधितांचा पाल्य आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातून इ. 12 वीच्या परीक्षेस संबंधितांस नेमणुक दिलेला विषय घेवुन प्रविष्ट झालेला नसावा.
4. प्रात्यक्षिक परीक्षा मंडळाने ठरवुन दिलेल्या मुदतीत पूर्ण होण्यासाठी मंडळाने आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील ज्या शिक्षकांना बहिःस्थ/बाहय परीक्षक म्हणून नियुक्ती दिलेली आहे शक्यतो अशा शिक्षकांची नियुक्ती आपण अंतर्गत परीक्षक म्हणून करू नये. अपवादात्मक व अपरिहार्य परिस्थितीत अशा नेमणुका कराव्या लागल्यास दोन्ही नेमणुकांमुळे दोन्ही कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या प्रात्यक्षिक परीक्षा घेण्यात अडचणी येणार नाहीत याबाबतची दक्षता दोन्ही कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांनी घ्यावी.
5. प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या सर्व घटकांना गोपनीयता पाळण्याबाबत लेखी सूचना द्याव्यात.
6. विषय निहाय बहिःस्थ/बाहय परीक्षकांच्या नियुक्त्या मंडळाकडून करण्यात आल्या आहेत.
7. *नियुक्त करण्यात आलेल्या बहिःस्थ परीक्षकांपैकी एखादा बहिःस्थ परीक्षक अपरिहार्य कारणास्तव उपस्थित राहिला नसल्यास प्रथमवेळी त्यांच्या प्राचार्यांना संपर्क करावे व त्यांना मंडळाचे आदेश अवगत करुन शिक्षक बोलावून घ्यावेत. अन्यथा प्राचार्यांचे तसे लेखी घेण्यात यावे.*

   बहिस्थ परीक्षक प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी न आल्यास विभागीय मंडळास फोनवर संपर्क करुन अन्य परीक्षक मंडळाकडून नियुक्त करुन घ्यावा. परस्पर बहिस्थ परीक्षकाची नेमणूक करु नये.

8. कोणत्याही परिस्थितीत अंतर्गत व बहिस्थ परीक्षकांच्या नियुक्त्या न करता प्रात्यक्षिक परीक्षा घेतल्या जावू नयेत.

9. मंडळाने नियुक्त केलेल्या बहिःस्थ परीक्षकांशी संपर्क न साधता परस्पर आपल्या अधिकारात अन्य शिक्षकांच्या बहिःस्थ परीक्षक म्हणून नियुक्त्या करु नयेत, यामधून विद्यार्थ्यांचे नुकसान झाल्यास प्राचार्यांवर कारवाई केली जाईल, याची नोंद घ्यावी.
10. एकदा निश्चित केलेले प्रात्यक्षिक परीक्षेचे वेळापत्रक परीक्षकाअभावी बदलावे लागू नये व त्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या मनावर ताण निर्माण होणार नाही याबाबत पूरेशी काळजी घ्यावी.
11. प्रात्यक्षिक परीक्षा साहित्यासोबत आपणास आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील ज्या शिक्षकांच्या अन्य कनिष्ठ महाविद्यालयात बहिःस्थ परीक्षक म्हणून नियुक्त्या केल्या आहेत त्यांची नावे कळविण्यात आले आहे. आपण संबंधित शिक्षकांना याबाबत विना विलंब माहिती देवुन संबंधित कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांशी संपर्क साधण्याविषयी सूचना द्याव्यात तसेच प्रात्यक्षिक परीक्षा घेण्यासाठी त्यांना योग्यवेळी व यथानियम कार्यमुक्त करावे आणि त्यांचेसोबत त्यांच्या पगाराचे विहित नमुन्यात प्रमाणपत्र द्यावे.
12. **सर्व नियुक्त अंतर्गत व बहिःस्थ परीक्षक तसेच प्रयोगशाळा कर्मचारी यांना शासन परिपत्रक कमाक एसएससी/2010/(128/2000) उमाशी–2 दिनांक 28 एप्रिल, 2003 नुसार परीक्षेच काम करणे अनिवार्य करण्यात आल्याचे त्यांच्या निदर्शनास आणून द्यावे.**
13. परीक्षेचे काम न करणाऱ्या शिक्षकांचे बाबतीत शासनाकडे अहवाल पाठवावयाचा असल्याने सर्व विषयाच्या प्रात्यक्षिक परीक्षा पूर्ण झाल्यानंतर प्रत्यक्ष काम केलेल्या, कामातून सूट दिलेल्या, पर्यायी/बदली नेमणुक दिलेल्या विषयनिहाय परीक्षकांची नावे संबंधित विषयाच्या गुणपत्रिकेसोबत स्वतंत्र पाकिटात मंडळाकडे न विसरता पाठवावीत.
14. उ.मा.प्र. परीक्षा फेब्रु.–मार्च 2026 च्या परीक्षेपासून प्रात्यक्षिक व अंतर्गत मूल्यमापन तथा श्रेणी विषयाच्या श्रेणी या ओएमआर पध्दतीने न घेता ऑनलाईन पध्दतीने घ्यावयाच्या आहेत. याबाबत सूचनांचे पालन करुन आवश्यक कार्यवाही करावी.

3. गोपनीयता पाळणे.

1. लेखी व प्रात्यक्षिक परीक्षेतील संपादित गुणांचा एकत्रित विचार करून विद्यार्थ्यांची उत्तीर्णता ठरविली जात असल्याने लेखी परीक्षेइतकेच महत्व प्रात्यक्षिक परीक्षेलाही आहे, तेव्हा प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या आयोजनामध्ये सर्व तऱ्हेची व सर्व स्तरावर गोपनीयता पाळावी.
2. नियुक्त अंतर्गत व बहिःस्थ परीक्षकांची नावे अन्य कोणालाही कळणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी.
3. प्रात्यक्षिक परीक्षेत विद्यार्थ्यांनी संपादित केलेल्या गुणाबाबतचे गोपनीय साहित्य प्राचार्यांच्या कस्टडी सिलबंद स्वरुपात ठेवणे बंधनकारक आहे.
4. प्रात्यक्षिक परीक्षेत काम करणाऱ्या सर्व घटकांना गोपनीयता पाळण्याबाबत आवश्यक व सक्त सूचना देण्यात याव्यात.
5. प्रात्यक्षिक परीक्षा काळात परीक्षेच्या ठिकाणी नियुक्त घटकांव्यतिरिक्त अन्य कोणीही उपस्थित राहणार नाही याबाबत दक्षता घ्यावी.
6. **उ.मा.प्र. परीक्षा फेब्रु.–मार्च 2026 च्या परीक्षेपासून प्रात्यक्षिक व अंतर्गत मूल्यमापन तथा श्रेणी विषयाच्या श्रेणी या ओएमआर पध्दतीने न घेता ऑनलाईन पध्दतीने घ्यावयाच्या आहेत. याबाबत प्राचार्यांनी सर्व संबंधितांना सविस्तर सूचना देवून आवश्यक कार्यवाही करावी.**

4. प्रात्यक्षिक परीक्षेचे वेळापत्रक तयार करण्याबाबत.

1. अंतर्गत परीक्षकाच्या मदतीने प्रविष्ट होणाऱ्या विषय निहाय विद्यार्थी संख्येनुसार सलग बैठकाप्रमाणे व प्रयोगशाळेच्या क्षमतेप्रमाणे विद्यार्थ्यांचे गट (बॅचेस) तयार करून गटनिहाय प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या तारखा बहिःस्थ परीक्षकांच्या समन्वयाने निश्चित कराव्यात.

2. विद्यार्थ्यांचे गट (बॅचेस) तयार केल्यानंतर प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणाऱ्या सर्व (नियमित, खाजगी, पुनर्परिक्षार्थी व श्रेणीसुधार योजनेअंतर्गत प्रविष्ट होणारे) विद्यार्थ्यांच्या बैठक क्रमांकाचा समावेश गटामध्ये झाल्याची खात्री करून घ्यावी.
3. विद्यार्थ्यांचे गट क्रमांक (बॅच नंबर), विषय निहाय प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या निश्चित करण्यात आलेल्या तारखा व वेळ इत्यादी तपशील आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयातील/आपल्या प्रात्यक्षिक परीक्षा केंद्रात समाविष्ठ होणाऱ्या (नियमित, खाजगी, पुनर्परिक्षार्थी व श्रेणीसुधार योजनेअंतर्गत प्रविष्ट होणारे) सर्व विद्यार्थ्यांना पुरेशा कालावधीपूर्वी व पुरेशी पूर्व सूचना मिळेल अशा पध्दतीने कळविण्याची व्यवस्था करावी. तसेच सूचना फलकावरही प्रात्यक्षिक परीक्षेचे वेळापत्रक ठळकपणे सर्वांना दिसेल अशा पध्दतीने लावावे. कोणताही विद्यार्थी प्रात्यक्षिक परीक्षेपासून वंचित राहणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
4. प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या विषय निहाय तारखा निश्चित करतांना विद्यार्थ्यांच्या मौखिक व श्रेणी विषयांच्या परीक्षेच्या तारखांचाही विचार करण्यात यावा. कोणत्याही विद्यार्थ्यांस एकाच दिवशी प्रात्यक्षिक, मौखिक व श्रेणी परीक्षा द्यावी लागणार नाही याची पुरेशी दक्षता घ्यावी.
5. प्रात्यक्षिक परीक्षेचे वेळापत्रक माहित झाले नाही व त्यामुळे विद्यार्थी प्रात्यक्षिक परीक्षेपासून वंचित राहिला किंवा त्यास प्रात्यक्षिक परीक्षा आऊट ऑफ टर्नने द्यावी लागली अशी परिस्थिती उद्‌भवणार नाही याची पुरेशी काळजी घ्यावी.
6. प्रात्यक्षिक परीक्षा मंडळाने ठरवुन दिलेल्या कालावधीतच त्या पूर्ण होतील याप्रमाणे नियोजन करावे.
7. अपवादात्मक परिस्थितीत जादा विद्यार्थी संख्या किंवा प्रयोगशाळेची क्षमता कमी असणे यामुळे जर एखाद्या कनिष्ठ महाविद्यालयास निर्धारित केलेल्या कालावधीत प्रात्यक्षिक परीक्षा घेण्यात अडचणी येत असतील तर त्यांना जास्तीत जास्त दोन दिवसांचा कालावधी वाढवून दिला जाईल. त्यासाठी अशा महाविद्यालयांनी मंडळाची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक असेल.
8. **प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या कालावधीत शिक्षण खात्यातील व मंडळाचे अधिकारी कनिष्ठ महाविद्यालयांना आकस्मिक भेटी देणार असल्याने आपण तयार केलेल्या वेळापत्रकाची एक प्रत मंडळास पाठवावी.**

5. उत्तरपत्रिका, गुणपत्रिका व इतर प्रपत्रांची प्राप्ती.

1. मंडळाने निश्चित केलेल्या तारखेस आपणांस मंडळाकडून प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी आवश्यक असणाऱ्या उत्तरपत्रिका व इतर आवश्यक प्रपत्रे प्राप्त होतील.
2. आपल्या प्रतिनिधीस हे साहित्य मंडळ प्रतिनिधींकडून न विसरता हस्तगत करण्याच्या सूचना द्याव्यात.
3. मंडळाकडून प्राप्त झालेले साहित्य तपासून घेण्याची व ते विद्यार्थी संख्येप्रमाणे पुरेसे असल्याची खात्री करण्याच्या सूचना संबंधित अंतर्गत परीक्षकांना द्याव्यात.
4. काही साहित्य कमी प्राप्त झाल्यास त्याची पूर्तता मंडळाकडे सविस्तर पत्र पाठवुन प्रात्यक्षिक परीक्षा सुरू होण्यापूर्वीच करून घ्यावी. कोणत्याही कमी असणाऱ्या साहित्यांमुळे प्रात्यक्षिक परीक्षेत अडचणी येणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी.
5. मंडळाकडून प्राप्त झालेले साहित्य सुरक्षित राहील, त्याचा वापर योग्य पध्दतीने व आवश्यक असणाऱ्या संख्ये इतकाच होईल तसेच त्याचा गैरवापर होणार नाही याबाबत योग्य ती दक्षता घ्यावी.

6. परीक्षकांसाठी सूचना.

अ. सर्वसाधारण सूचना.

1 बहिःस्थ परीक्षकांनी आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांकडून नियुक्तीबाबत माहिती प्राप्त होताच ज्या कनिष्ठ महाविद्यालयात त्यांना बहिःस्थ परीक्षक म्हणून नियुक्ती देण्यात आली आहे तेथील प्राचार्यांशी तात्काळ संपर्क साधुन प्रात्यक्षिक परीक्षेची निश्चित तारीख व वेळ जाणून घ्यावी.

2 अंतर्गत परीक्षकांनी त्यांना त्यांच्या प्राचार्यांकडून नियुक्ती आदेश/सूचना प्राप्त होताच त्यांच्या सूचनेप्रमाणे परीक्षा आयोजनाची पूर्व तयारी करावी. तसेच प्रयोगशाळा कर्मचारी वर्गाच्या मदतीने प्रयोग शाळेची स्वच्छता व परीक्षेच्या आयोजनासाठी लागणारे साहित्य पुरेशा प्रमाणात उपलब्ध असल्याची खात्री करून घ्यावी.

3 निश्चित केलेल्या वेळापत्रकानुसार पूर्ण वेळ उपस्थित राहुन प्रात्यक्षिक परीक्षा घ्यावी.

4 प्रात्यक्षिक परीक्षा योजना व त्यासंदर्भात वेळोवेळी मंडळाकडून प्राप्त झालेल्या सूचना/दुरूस्त्या, उत्तरपत्रिका, व इतर प्रपत्रे संबंधित कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांकडून उपलब्ध करून घ्यावीत.

5 प्रात्यक्षिक परीक्षा योजनेप्रमाणे विषय निहाय निर्धारित करण्यात आल्याप्रमाणे गुणदान करावे निर्धारित करण्यात आलेले गुण 20 परंतु दिलेले गुण 30 अशी विसंगती नसावी.

6 प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या वेळी विद्यार्थ्यांनी सादर केलेली जर्नल्स प्रात्यक्षिक परीक्षा संपताच त्यांना परत करून ती उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण होईपर्यंत जपून ठेवण्यास सांगावे.

7. प्रात्यक्षिक परीक्षा ही उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षेचा एक भाग असल्याने त्यातही गोपनीयता राखली जाईल याची दक्षता घ्यावी.

8. परीक्षेस संबंधित विद्यार्थीच प्रविष्ट असल्याची खात्री त्यांच्याकडील प्रवेशपत्र व ओळखपत्रावरून करण्यात यावी.

9. प्रात्यक्षिक परीक्षेत गैरमार्गांचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्यांची संपूर्ण परीक्षेची संपादणूक रद्द होवू शकते याबाबत प्रात्यक्षिक परीक्षा सुरू होण्यापूर्वी सर्व विद्यार्थ्यांना सूचना द्याव्यात.

10. प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी विषय बदल किंवा अन्य कारणाने एखादा अतिरिक्त विद्यार्थी प्रविष्ट झाल्यास त्यांच्या गुणांची नोंद एक्स्ट्रा एन्ट्री फॉर्ममध्ये करावी.

11. बहि:स्थ परीक्षकांनी प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या संदर्भात आपला गोपनीय अहवाल विहित प्रपत्रात मंडळाकडे परस्पर पाठविणे आवश्यक आहे. कोरे विहित नमुना प्रपत्र त्यांनी मंडळाच्या संकेत स्थळावरून काढून घ्यावे. किंवा या पुस्तिकेत परिशिष्ट अ मध्ये दिलेल्या प्रपत्रांच्या छायांकित प्रती काढून त्यांचा वापर करावा.

12. प्रात्यक्षिक परीक्षा सुरू असतांना प्रात्यक्षिक परीक्षेशी संबंध नसलेल्या व्यक्तींना प्रयोगशाळेत प्रवेश देवू नये.

13. प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या संदर्भात त्यांचेवर कोणी दबाव आणत असल्यास तातडीने दूरध्वनीवरून विभागीय सचिवांना माहिती देवुन तसा सविस्तर लेखी अहवाल त्याचवेळी मंडळाकडे पाठवावा.

14. **उ.मा.प्र. परीक्षा फेब्रु.–मार्च 2026 च्या परीक्षेपासून प्रात्यक्षिक व अंतर्गत मूल्यमापन तथा श्रेणी विषयाच्या श्रेणी या ओएमआर पध्दतीने न घेता ऑनलाईन पध्दतीने घ्यावयाच्या आहेत. याबाबत सूचनांचे पालन करुन आवश्यक कार्यवाही करावी.**

7 विद्यार्थी प्रकारानुसार प्रात्यक्षिक परीक्षा, पर्यावरण शिक्षण तसेच इतर विषयातील प्रकल्प कार्य याबाबत करावयाची कार्यवाही.

अ.क्र.	विद्यार्थी प्रकार	प्रात्यक्षिक परीक्षा	पर्यावरण शिक्षण प्रकल्प कार्य	इतर विषयातील प्रकल्प कार्य	कनिष्ठ महाविद्यालयाने करावयाची कार्यवाही
1.	नियमित विद्यार्थी	प्रविष्ठ होत असलेल्या विषयातील प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणे आवश्यक.	पर्यावरण शिक्षण या अनिवार्य विषयाचे प्रकल्प कार्य पूर्ण करणे आवश्यक	ज्या इतर विषयात प्रकल्प कार्य विहित केले आहे ते प्रकल्प कार्य पूर्ण करणे आवश्यक	मंडळाने निर्धारित केलेल्या कालावधीत प्रात्यक्षिक परीक्षा आयोजित करून / प्रकल्प कार्य पूर्ण करून घेवुन संपादित गुण गुणतक्त्यात नोंदवून गुणतक्ते व प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या उत्तरपत्रिका निर्धारित तारखेस मंडळाकडे जमा करणे.
2.	खाजगी विद्यार्थी	प्रविष्ठ होत असलेल्या विषयातील प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणे आवश्यक.	पर्यावरण शिक्षण या अनिवार्य विषयाचे प्रकल्प कार्य पूर्ण करणे आवश्यक	ज्या इतर विषयात प्रकल्प कार्य विहित केले आहे ते प्रकल्प कार्य पूर्ण करणे आवश्यक	मंडळाने निर्धारित केलेल्या कालावधीत प्रात्यक्षिक परीक्षा आयोजित करून / प्रकल्प कार्य पूर्ण करून घेवुन संपादित गुण गुणतक्त्यात नोंदवून गुणतक्ते व प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या उत्तरपत्रिका निर्धारित तारखेस मंडळाकडे जमा करणे.

अ.क्र.	विद्यार्थी प्रकार	प्रात्यक्षिक परीक्षा	पर्यावरण शिक्षण प्रकल्प कार्य	इतर विषयातील प्रकल्प कार्य	कनिष्ठ महाविद्यालयाने करावयाची कार्यवाही
3.	पुनर्परिक्षार्थी	प्रविष्ठ होत असलेल्या विषयातील प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणे आवश्यक.	पर्यावरण शिक्षण विषय घेवुन प्रविष्ट होत असल्यास नव्याने प्रकल्प कार्य पूर्ण करणे आवश्यक.	प्रकल्प कार्य असणारे इतर विषय घेवुन प्रविष्ट होत असल्यास नव्याने पुनःश्च प्रकल्प कार्य पूर्ण करण्याची आवश्यकता नाही.	1. मंडळाने निर्धारित केलेल्या कालावधीत प्रात्यक्षिक परीक्षा आयोजित करून / पर्यावरण शिक्षण विषयाचे प्रकल्प पूर्ण करून घेवुन संपादित गुण विहित गुणतक्त्यात नोंदविणे. 2. प्रकल्प कार्य असणाऱ्या इतर विषयाचे बाबतीत पूर्वीच्या परीक्षेतील प्रकल्प कार्याचे गुण विहित गुणतक्त्यात नोंदविणे. 3. वरील 1 व 2 प्रमाणे कार्यवाही करून गुणतक्ते व प्रात्यक्षिक परीक्षेतील उत्तरपत्रिका निर्धारित तारखेस मंडळाकडे जमा करणे.
4.	श्रेणीसुधार योजनेअंतर्गत प्रविष्ट होणारे विद्यार्थी	प्रविष्ठ होत असलेल्या विषयातील प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणे आवश्यक.	पर्यावरण शिक्षण विषयातील प्रकल्प कार्य, सेमिनार / जर्नल पुनःश्च नव्याने करणे आवश्यक.	इतर विषयातील प्रकल्प कार्य पुनःश्च नव्याने करणे आवश्यक.	1 मंडळाने निर्धारित केलेल्या कालावधीत प्रात्यक्षिक परीक्षा आयोजित करून संपादित गुण विहित गुणतक्त्यात नोंदविणे. 2 पर्यावरण शिक्षण व प्रकल्प कार्य असणाऱ्या इतर विषयाचे बाबतीत प्रकल्प कार्य, सेमिनार / जर्नल पुनःश्च नव्याने तयार करून घेवुन संपादित गुण विहित गुणतक्त्यात नोंदविणे. 3 वरील 1 व 2 प्रमाणे कार्यवाही करून गुणतक्ते व प्रात्यक्षिक परीक्षेतील उत्तरपत्रिका निर्धारित तारखेस मंडळाकडे जमा करणे.

महत्वाचे :–

1. वरील प्रमाणे माहिती आपल्या कनिष्ठ महाविद्यालयामार्फत इ. 12 वीच्या परीक्षेस प्रविष्ट होणाऱ्या नियमित, खाजगी, पुनर्परिक्षार्थी व श्रेणीसुधार योजनेअंतर्गत प्रविष्ट होणारे विद्यार्थी या सर्वांना लेखी स्वरूपात कळवुन त्याची प्रत आपल्या दप्तरी ठेवावी.
2. पुनर्परिक्षार्थी विद्यार्थ्यांचे पूर्वीच्या परीक्षेतील प्रकल्प कार्याचे गुण कळवितांना ते पूर्वीच्या परीक्षेच्या वेळी कळविलेल्या गुणा इतकेच असल्याची खात्री अभिलेखावरून करून घ्यावी. यात तफावत असल्याचे मंडळाच्या संगणकीय पडताळणीत निदर्शनास आल्यास संबंधिता विरूध्द शिस्तभंगाची कारवाई होवू शकेल याची नोंद घ्यावी.
3. पुनर्परिक्षार्थी विद्यार्थ्यांना प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणे आवश्यक असुन कोणत्याही परिस्थितीत पूर्वीच्या परीक्षेतील गुण ग्राहय धरले जाणार नाहीत याची लेखी सूचना त्यांना द्यावी.

8 पर्यावरण शिक्षण या विषयातील सेमिनार अहवाल किंवा जर्नल कार्याची लेखन वही व प्रकल्प अहवाल याबाबत करावयाची कार्यवाही.

10 .प्रात्यक्षिक परीक्षा संपल्यानंतर मंडळाने निर्धारित केलेल्या तारखेस साहित्य जमा करणेबाबत.

महत्त्वाचे–

प्रात्यक्षिक परीक्षा संपल्यानंतर मंडळाने निश्चित केलेल्या संकलन केंद्रावर गुरुवार दि.23 फेब्रुवारी, 2026 रोजी प्रात्यक्षिक साहित्य मंडळ प्रतिनिधींमार्फत स्वीकारण्यात येईल.

- सर्व विषयांच्या ऑनलाईन सबमिट केलेल्या गुण याद्यांवर अंतर्गत परीक्षक व प्रचार्यांचा सही शिक्का करणे अनिवार्य आहे (प्रिंटेड गुणयाद्यांवर **FINAL** असा वॉटरमार्क असणे आवश्यक आहे)
- ऑनलाईन गुणयाद्या चुकूनही प्रात्यक्षिक उत्तरपत्रिकांच्या पाकिटात भरुन पाठवू नयेत.
- हजेरी व गैरहजेरी अहवाल गुणयाद्या पाकिटामध्ये भरावे. स्वतंत्र देवून नये.
- प्रात्यक्षिक विषय निहाय उत्तरपत्रिक मोहोरबंद पाकिटांमध्ये भरण्यात यावे.
- सर्व साहित्यांवर कनिष्ठ महाविद्यालयाचा सांकेतिक क्रमांक व विषय कोड नमूद करणे आवश्यक आहे.
- निर्धारित केलेल्या तारखेस प्रात्यक्षिक परीक्षेचे साहित्य जमा करतांना त्यासोबत हिशोबपुस्तिका जमा करावी

अ.क.	ऑनलाईन गुणयाद्या भरावयाचे विषय	वापरावयाचे पाकीट
1.	1. सर्व भाषा विषय (तोंडी) ऑनलाईनच्या गुणयाद्या 2. सर्व प्रात्यक्षिक परीक्षांच्या ऑनलाईनच्या गुणयाद्या 3. अन्य सर्व विषयांच्या ऑनलाईनच्या गुणयाद्या 4. सर्व संबंधित विषयाचे श्रेणीतक्ते 5. **ABSENTEE REPORT**	ऑनलाईन **(OMR)** गुणयाद्या पाकिट अ. क. 1 व 2 साठी एकच पाकिटाचा वापर करावे
2	1. विषय बदलाचे /अतिरिक्त बैठक क्रमांक अति गुणतक्ते *टिप: स्वतंत्र पाकिटात भरुन गुणयाद्याच्या पकिटात भरावे*	
3	1. ज्या त्या प्रात्यक्षिक विषयाच्या लेखीत उत्तरपत्रिका स्वतंत्र खाकी पाकिटात भरणे.	खाकी पाकीटाचा वापर करणे

कोणत्याही परिस्थितीत गुणपत्रिका व प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या उत्तरपत्रिका व इतर साहित्य पोस्टाने पाठवू नये.

- उ.मा.प्र. परीक्षा फेब्रु.–मार्च 2026 च्या परीक्षेपासून प्रात्यक्षिक व अंतर्गत मूल्यमापन तथा श्रेणी विषयाच्या श्रेणी या ओएमआर पध्दतीने न घेता ऑनलाईन पध्दतीने घ्यावयाच्या आहेत. याबाबत प्राचार्यांनी सर्व संबंधितांना सविस्तर सूचना देवून आवश्यक कार्यवाही करावी.

11 .आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षेबाबत.

मंडळाने निर्धारित केलेल्या कालावधीत व कनिष्ठ महाविद्यालयांनी तयार केलेल्या वेळापत्रकाप्रमाणे एखादा विद्यार्थी प्रात्यक्षिक परीक्षेस उपस्थित राहु शकला नाही तर त्याला आऊट ऑफ टर्नने प्रात्यक्षिक परीक्षा देण्याची तरतूद उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. या तरतूदीचा तपशील पुढील प्रमाणे आहे.

फेब्रुवारी--मार्च 2025 च्या उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षेच्या आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षा *दिनांक 12, मार्च, 2026 ते 14 मार्च, 2026 रोजी* आयोजित करण्यात याव्यात..

1. तोंडी/प्रात्यक्षिक/अंतर्गत मुल्यामापन परीक्षा ही आपल्या कनिष्ठ महाविदयालयामध्ये घेण्यात यावी.

2. आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या तारखा मंडळाकडून उपरोक्तप्रमाणे निश्चित करण्यात आल्या आहेत.

3. आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी प्रति विषय प्रतिविद्यार्थी रू. 100/– एवढे शुल्क भरणे आवश्यक आहे.

4. मंडळाने आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी निश्चित केलेल्या तारखेनंतर कोणत्याही विद्यार्थ्यांची कोणत्याही परिस्थितीत प्रात्यक्षिक परीक्षा घेतली जाणार नाही याची सर्व संबंधित विद्यार्थ्यांना जाणीव करुन द्यावी.

5. आऊट ऑफ टर्नने प्रात्यक्षिक परीक्षेस प्रविष्ट होणाऱ्या विद्यार्थ्यांची विषय निहाय बैठक क्रमांकाची यादी तसेच भरणा केलेल्या शुल्काचा तपशील इ. मंडळास पाठवावा.

6. आऊट ऑफ टर्नने प्रात्यक्षिक परीक्षा देण्याच्या सुविधेपासून कोणताही विद्यार्थी वंचित राहणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

7. उ.मा.प्र. परीक्षा फेब्रु.--मार्च 2025 च्या परीक्षेपासून प्रात्यक्षिक व अंतर्गत मूल्यमापन तथा श्रेणी विषयाच्या श्रेणी या ओएमआर पध्दतीने न घेता ऑनलाईन पध्दतीने घ्यावयाच्या आहेत. याबाबत प्राचार्यांनी सर्व संबंधितांना सविस्तर सूचना देवून आवश्यक कार्यवाही करावी.

आऊट ऑफ टर्न प्रात्यक्षिक परीक्षेचे साहित्य विषय निहाय, विद्यार्थी उपस्थिती यादी, प्रात्यक्षिक उत्तरपत्रिका, गुणतक्ते, चलन इ. उपरोक्त निर्धारित कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या प्रतिनिधींनी **मंगळवार दिनांक 17 मार्च, 2025 रोजी विभागीय मंडळ कार्यालयात समक्ष येवुन सादर करावेत.**

MBRaut
विभागीय सचिव,
महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च
माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे विभागीय मंडळ,
शिवाजीनगर, पुणे 411 005.

प्रत माहितीसाठी :–

1.मा. सचिव, राज्य मंडळ, पुणे 04
2.शिक्षणाधिकारी माध्यमिक पुणे/अहमदनगर/ सोलापूर.

<table>
<tr><td colspan="4">परिशिष्ट – अ</td></tr>
<tr><td colspan="4">बहिःस्थ परीक्षकाने विभागीय मंडळास, स्वतंत्रपणे प्रात्यक्षिक परीक्षेसंदर्भात सादर करावयाचा गोपनीय अहवाल.</td></tr>
<tr><td colspan="2">इयत्ता 12 वी</td><td>विषय</td><td>परीक्षा फेब्रु.–मार्च / जुलै 20</td></tr>
<tr><td>1</td><td>प्रात्यक्षिक परीक्षा शाळेचे / कनिष्ठ महाविद्यालयाचे नाव</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>2</td><td>पत्ता</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td rowspan="3">3</td><td>परीक्षेच्या तारखा</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>एकूण बॅचेस</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>एकूण विद्यार्थी</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>4</td><td>बाहय परीक्षकाचे नाव</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td></td><td>कार्यरत संस्थेचा पूर्ण पत्ता</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td></td><td>भ्रमणध्वनी क्रमांक</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td></td><td>ईमेल आय.डी.</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>5</td><td colspan="2">विद्यार्थी संख्येनुसार प्रयोगशाळेची जागा पुरशी आहे / नाही</td><td></td></tr>
<tr><td>6</td><td colspan="2">स्वतंत्र प्रयोगशाळा आहे का ?</td><td></td></tr>
<tr><td>7</td><td colspan="2">प्रयोगशाळेत प्रयोगासाठी लागणारे साहित्य तसेच रसायने व इतर साहित्य पुरेसे उपलब्ध आहे / नाही</td><td></td></tr>
<tr><td>8</td><td colspan="2">प्रयोगशाळेत मंडळाने निर्धारित केल्याप्रमाणे किमान साहित्य आहे का ?</td><td></td></tr>
<tr><td>9</td><td colspan="2">प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी मंडळाने सुचविल्याप्रमाणे सर्व प्रयोगांची मांडणी केली आहे / नाही</td><td></td></tr>
<tr><td>10</td><td colspan="2">प्रयोगशाळेत पुरेसे मनुश्यबळ उपलब्ध आहे / नाही
(प्रयोगशाळा सहाय्यक, प्रयोगशाळा परिचर, भांडारपाल इ.)</td><td></td></tr>
<tr><td>11</td><td colspan="2">अपंग विद्यार्थ्यांसाठी योग्य पर्यायी व्यवस्था उपलब्ध आहे / नाही</td><td></td></tr>
<tr><td>12</td><td colspan="2">अ. मंडळाने सुचविल्याप्रमाणे वर्षभरात ठरवुन दिलेले प्रयोग पूर्ण केले आहेत / नाहीत.
ब. विद्यार्थ्यांची प्रात्यक्षिक नोंदवही प्रमाणित केली आहे / नाही</td><td></td></tr>
<tr><td>13</td><td colspan="2">विद्यार्थ्यांनी केलेले प्रकल्प समाधानकारक आहे / नाही.</td><td></td></tr>
<tr><td>14</td><td colspan="2">परीक्षेच्या कालावधीत काही आक्षेपार्ह घटना / बाबी निदर्शनास आल्या असल्यास स्वतंत्रपणे नमूद करावे.</td><td></td></tr>
<tr><td>15</td><td colspan="2">प्रयोगशाळेतील व्यवस्था
अ. प्रकाष योजना
ब. वायुवीजन
क पाण्याची उपलब्धता
ड. बैठक व्यवस्था
इ. पुरेशी उपकरणे</td><td></td></tr>
<tr><td>16</td><td colspan="2">शिक्षण संस्थेकडून मिळालेले सहाकार्य</td><td></td></tr>
<tr><td>17</td><td colspan="2">मंडळाने प्रस्तावित केल्याप्रमाणे सर्व प्रात्यक्षिकांची अंमलबजावणी झाली आहे / नाही</td><td></td></tr>
<tr><td>18</td><td colspan="2">या व्यतिरिक्त इतर</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">बहिःस्थ परीक्षकाचे संपूर्ण नाव</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">बहिःस्थ परीक्षकांची स्वाक्षरी</td><td></td></tr>
<tr><td>टिप :–</td><td colspan="3">बहिःस्थ परीक्षकांनी प्रात्यक्षिक परीक्षेसंदर्भात आपला अहवाल संबंधित परीक्षेच्या शाळा / कनिष्ठ महाविद्यालयाचे मुख्याध्यापक / प्राचार्यांची स्वाक्षरी न घेता स्वतंत्रपणे विभागीय मंडळास सादर करावा.</td></tr>
</table>

MAHARASHTRA STATE BOARD OF SECONDARY & HIGHER SECONDARY EDUCATION,
PUNE DIVISIONAL BOARD, PUNE -411005
H.S.C. EXAMINATION FEB.-MARCH/JULY 20.......
Project/Practical Examination

ABSENTEE REPORT

Subject Name______________
Subject Code (______)

Name of The jr. College: ____

Index No. Of the jr. College J______.______.________

Total No. Of Candidates Present in Batch	Seat No Candidates who were Absent in Batch	Information of Seat Number who Changed their Subjext their Subject or Medium		
		Seat No.	Changed Subject	Changed Subject

Note : Put NIL remark where ever necessary & Write Absentee of Additional Seat No.

Date:______/______/_________

....
Signature of the Internal Examiner
With College Stamp

....
Signature of the External Examiner

प्रात्याक्षिक साहित्य जमा करणे फेब्रु. मार्च, 2025 नमुना

HSC College Index J____.____.______

प्रति, दिनांक– / /2026

मा.विभागीय सचिव,
पुणे विभागीय मंडळ, पुणे – 05.

विषयः उच्च माध्यमिक प्रमाणपत्र परीक्षा (इ.12वी) फेब्रु. मार्च, 2026 चे
Science, Bi-Focal & MCVC Subject चे प्रात्यक्षिक साहित्य जमा करणेबाबत

अ) *प्रात्यक्षिक उत्तरपत्रिका खाकी पाकिटे तपशील*

अ.क	**Science Sub-Code**	पाकिटे संख्या	**Bi-Focal Sub-Code**	पाकिटे संख्या	**MCVC Sub-Code**	पाकिटे संख्या
1	**2**	3	**4**	5	**6**	7
1	39					
2	40					
3	54					
4	55					
5	56					
6						
7						
8						
9						
10						

ब) तोंडी, श्रेणी व प्रात्यक्षिक ऑनलाईन गुणतक्ते (**OMR**)पाकिटे संख्या **(1)**

- विषय बदल अथवा अतिरिक्त बैठक क्रमांकाचे गुणतक्ते ब च्या पाकिटे आहे/नाही.

क) प्रात्यक्षिक हिशोब पुस्तिका संख्या – **( )**

वरीलप्रमाणे तोंडी, श्रेणी व प्रात्यक्षिक परीक्षेचे एकुण---- पाकिटे जमा करीत आहोत.
कृपया साहित्य स्विकार व्हावे, ही विनंती.

प्राचार्यस्वाक्षरी व शिक्का

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे विभागीय मंडळ, पुणे.
प्रात्यक्षिक व तोंडी परीक्षा फेब्रु./मार्च, 202

HSC **ADDITIONAL SEAT NO. / OUT OF TURN MARK /SUB. CHANGE**

ज्यु. कॉलेज नाव										
इंडेक्स नं.	J								विषय :	
									विषय कोडः	

प्रात्यक्षिक व तोंडी				
अ.क्र.	**Seat No.**	**Mark In Figure**	**Mark In Word's**	**Out Of Mark**
1	P			
2	P			
3	P			
4	P			
5	P			
6	P			
7	P			
8	P			
9	P			
10	P			
11	P			
12	P			
13	P			
14	P			
15	P			
16	P			
17	P			
18	P			
19	P			
20	P			

बहिस्थ परीक्षक /**EXTERNAL**								अंतर्गत परीक्षक /**INTERNAL**	
परीक्षक नाव								परीक्षक नाव	
दिनांकीत स्वाक्षरी								दिनांकीत स्वाक्षरी	
मूळ कॉलेज इंडेक्स								मोबाईल नं.	

प्राचार्य स्वाक्षरी व शिक्का

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे विभागीय मंडळ, पुणे.
प्रात्यक्षिक व तोंडी परीक्षा फेब्रु./मार्च, 202

BI-FOCAL & VOCATIONAL SUBJECT

HSC **ADDITIONAL SEAT NO. / OUT OF TURN MARK /SUB. CHANGE**

ज्यु. कॉलेज नाव									
इंडेक्स नं.	J							विषय :	
								विषय कोडः	

प्रात्यक्षिक (3) भाग–I					प्रात्यक्षिक (4) भाग–II				
Sr No.	**Seat No.**	**Mark In Figure**	**Mark In Word's**	**Out Of Mark**	**Sr No.**	**Seat No.**	**Mark In Figure**	**Mark In Word's**	**Out Of Mark**
1	P				1	P			
2	P				2	P			
3	P				3	P			
4	P				4	P			
5	P				5	P			
6	P				6	P			
7	P				7	P			
8	P				8	P			
9	P				9	P			
10	P				10	P			
11	P				11	P			
12	P				12	P			
13	P				13	P			
14	P				14	P			
15	P				15	P			
16	P				16	P			
17	P				17	P			
18	P				18	P			

बहिस्थ परीक्षक /**EXTERNAL**								अंतर्गत परीक्षक /**INTERNAL**	
परीक्षक नाव								परीक्षक नाव	
दिनांकीत स्वाक्षरी								दिनांकीत स्वाक्षरी	
मूळ कॉलेज इंडेक्स								मोबाईल नं.	

प्राचार्य स्वाक्षरी व शिक्का

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ,
पुणे विभागीय मंडळ, पुणे.

श्रेणी परीक्षा फेब्रु.–मार्च, 202

HSC

ADDITIONAL SEAT NO. GRADE/OUT OF TURN

ज्यु. कॉलेज नाव										
इंडेक्स नं.	J									

श्रेणी तक्ता

अ.क्र.	Seat No.	ENV. EDU. & WATER SECURITY (31)	HEALTH & PHYSICAL EDU (30)
1	P		
2	P		
3	P		
4	P		
5	P		
6	P		
7	P		
8	P		
9	P		
10	P		
11	P		
12	P		
13	P		
14	P		
15	P		
16	P		
17	P		
18	P		
19	P		
20	P		

प्राचार्य स्वाक्षरी व शिक्का